

Ռաֆֆի

Կտակ

Ա

Թըվին հագար ութ հարուր
Օխտանասուն ու մեկին,
Հայուց քրոնիկոնի
Ղվինոբիս թըվի հընգին:

Ես՝ Ղադո Իվանիչս
Դեդեյուլ ու մամեյուլ
Օջախի վուրթի, քաղկցի,
Օխտը պուրտից պատվավուր:

Ուշքս ու միտքս գլխումս,
Լավ ուղուփով, խելացի,
Իմ մեղավուր ձեռքովս՝
Էս անդերձը գըրեցի:

Իմ խոստովնահեր տերտերը՝
Տեր Ճիպինն ու Բաստամը,
Սամիլն ու Սիմոնը
Չուրսնեվետ ին մոծամա:

Ճակտիս գիրը թամամ է,
Ես էլ շատ չիմ ապրի,

Երեք քսան տասնիրեք
Անց իմ կացրի էս տարի:

Ես շատ ումբրր քաշեցի,
Շեն մնա աստծու տունը,
Քեփ ու սափա արեցի,
Դարդ չըմնաց իմ սրտումը:

Փող ու փարա դադեցի,
Տուն ու տիղի տեր դառա,
Փողոցումը դուքաննիր
Ու մե քարվանսրա առա:

Աշխրքիս ամեն փառքիրը
Վիյիլեցի, լիացա,
Մագրամ փողիցը մենակ
Ջրիս ես չըկշտացա...

Կախեթու գինին էնքան,
Վունց որ իմ դեղի կաթը,
Ես շատ անուշ արեցի,
Առա նրա լազաթը:

Դոշ, գուրգիել, խիզիլալեն
Միշտ դրած էր իմ սուփրում,
Առանց թերխաշ ցոցխալի
Ճաշ չիմ կերի իմ օրում:

Օրթաճալի բադերում
Քեփ իմ արի համաշա,
Իմ գունայի ձենենեն
Ո՞վ չէր գալի թամաշա:

Բայց ծերության հասակում
Դարդս էլավ անդարման,
Էլի աղքատ, առանց փուղ,
Ես գնում իմ գերեզման...

Բ

Իմ քաղկերցի ախպրտիք,
Մեռնի՛ս ձիր ազնիվ հոգուն,
Ձի՛գ ես օրթում եմ տալի՝
Ջրկինինց եկեղեցուն:

Ձի՛գ ես օրթում եմ տալի
Սուրբ Մողնի, սուրբ Թելեթին,
Սուրբ Ջիգրաշնին գորավուր,
Մեկել սուրբ Շահնաբաթին.

Վուր դուք էս օրես էդնեն
Էս իմ անդերձը կարթաք,
Ու իմ գրջլտած հոքուն
Օղորմին էլ հիտը տաք:

Իմ կկինքիս պատմութիւնը
Ձի՛գ թո՛ղ ըլի օրինակ,
Ինձմեն դուք խիլք սովրեցեք,
Վուր չըմնաք խիղճ, դարդակ:

Երբ արևի դուք ծեքին
Աստըծուն աղոթքնիր կոնիք,
Ան ձիր դուշմընի գլխին՝
Ուշունց, անիծք կու թափիք:

Պարտական ըլիք, թե չասիք
Էս անիծքնիրն՝ Էսթավուր՝

«Սուրփ Բեթխային, Թածմինդա՛
Ծիրանավուր գորավուր,

Ըշկուլեքը, վարժատնիր,
Արեք քարքանդ, բրիշակ,
Վուր միր վուրթիքը խիլքենեն
Չըլին, ու չդառնան Էշակ»:

Ա՛խ, ի՛նչ ասիմ, ախպրրտիք,
Ըշկուլեք մոգոնողին,
Վուրթիքս ուսման տվի,
(Ափսո՛ւս մսխած իմ փուղին...):

Բայց դուս Էկան շարլատան,
Իմ տունն արին վիրան,
Շայի-բիստիս մսխեցին,
Չան ու ջիգարս կերան...

Գ

Էդ ուսում ասած բանը՝
Դրուստ անիծք է, դիախ,
Ով վուրթուն ուսում կուտա
Նա տուտուց է ու սարսաղ:

Ձիր տղերքը թող սովրին
Վրացեվար գրիլ, կարթալ,
Էլ չէ նրանց հարկավոր
Ուրիշ բանով ուսում տալ:

Աղջկերանցը խո պետքը չէ՛,
Վուր էստունք էլ սովրրին,
Ու սիրեկնին գիր գրին,
Ջրհեղ տղերք հուրս անին:

Ձիր քուլփաթի հիտ խոսիք
Ամեն վոխտ վրացեվար,
Հայուց լիզուն պետքը չէ՛
Անճոռնի է ու խավար:

Թե հայեվար դուք խոսիք,
Ան սովրեցընիք ձիր տղերքին,
Աստված վկա, էն կինքում
Էլ չի պրծնի ձիր հոքին:

Ձիզ կըպրի կարասումը
Կերե վառած թեժ կըրակ,
Չուն ձիր վուրթիքը կուլին
Կոռ ու գոկ, շանճըրագ:

Հա, տեսնում եմ՝ կարճիկ շլինք,
Նա հաստ է որպես գերան,
Նորա վերա կա մեծ գլուխ,
Ուռած թշեր, լայն բերան:

Եվ երեսի խորշոմներից
Պըսպղում են նեղ ծակեր,
Դորա անշուշտ պետք է լինեն
Կարճատես նորա աչքեր:

Հնդկահավի գլխի նման
Դեմքի գույնն է լրջացած,
Իսկ արծըվի յուր մեծ քիթը
Կեռ կտուցով կընայի ցած:

Ժպիտ և կյանք դեմքի վերա
Միշտ չեն եղել... չըկային...
Իսկ վայրենի բացատրությունքն
Չունեն ոչինչ մարդկային:

Բայց ինչո՞ւ է նորա փորը
Այնքան լայնացել սաստիկ,
Կարծես է նա փութով փրչած
Մի ահագին գոմշի տիկ:

Մի՛ գարնացիր, ազնիվ եղբայր,
Ի՛նչ բան չարեց նախանձր,
Երբեմն վատնեց, երբեմն դիզեց
Աշխարհի կայքն ու գանձը:

Երբեմն արնով նա ողողեց
Պատերազմի դաշտերը,
Երբեմն սիրով, խաղաղության
Ցանեց անուշ վարդերը:

Իսկ նախանձր նորա փորի
Չուներ չար ինչ նպատակ,
Ընդհակառակն, նա բարի էր,
Իրավացի և շիտակ:

Երբ նա տեսավ շիրախանումը
Թիֆլիսու մեծ ըռումբին,
Հարյուրներով յուր մեջ կառներ
Կախեթու գինու թունգին,

Շարժվեցավ յուր ցանկությունն,
(Այդ ձգտումն էր բնական)
Մի՞թե տանել փորն չէր կարող
Այնքան գինի պատվական:

Այնուհետև այդ բարեբախտ
Գոմշի տիկն ահագին
Լիակատար տաներ պաշտոն
Հայ Բաքուի հեղուկին:

Բայց ինչո՞ւ է գիրցած այնքան,
Հաստացրել է յուր անձը,
Չիցե խոզի՞ օրինակը
Շարժեց նորա նախանձը:

Այդ չէ պատճառ նորա այդքան
Գիրանալուն, իմ բարեկամ,
Այստեղ արդեն մի գաղտնիք կա,
Ունի խորհուրդ բնական.

Գիտե՞ս ինչն է մեռցնում մարդի
Մարմինն, ոսկրն ու հոգին,
Չէ՞ արդյոք նա մեր սրտամաշ
Ցավն ու վիշտը դառնագին:

Բայց մեր պարոն քաղաքացին
Ջերձ է կյանքի վշտերին,
Կարծես մեռած անզգա սիրտ
Ժառանգեց նա յուր տերեն:

Որտեղ պետք էր լինել խոնարհ,
Նա թեքվում է, սողում է,
Եվ գետնաքարշ որդնի նման
Ցեխի միջով լողում է:

Յուր ցածության և կեղտերի
Ծանրությունը չէ զգում,
Ազնվության, ազատ կյանքի
Բաղձանք չունի յուր հոգում:

Որտեղ պետք էր լինել հպարտ,
Բռնակալ է և գազան,
Մանավանդ, երբ տկար լինեք
Անգթության առարկան:

Անմեղ գոհի լացն ու սուգը,
Նորա հառաչանք տրտում
Մեռած խղճին, խավար հոգուն,
Սառած սրտին՝ չեն ազդում:

Նա գիտության և արհեստի
Թշնամի է դժնդակ,
Զի ուսման լույսը մերկացուց
Նորա պատկերն այլանդակ:

Բայց յուր քեֆին և յուր փորին
Նա երբեք չէ խնայում
Նորա աչքն այլոց վերա
Միայն կույր է միշտ նայում:

Ապա ի՞նչը նրան կրմաշե,
Որ չըզիրնա խոզի նման,
Երբ նորա սիրտ, հոգին և միտք՝
Է սառն, մթին գերեզման:

Երբ մարդկային ո՛չ մի զգացմունք
Զըկա բնավ յուր միջին,
Ազգ, հայրենիք, սեր և նախանձ՝
Նորա աչքումը՝ գրո չնչին:

Դե՛, հաստացի՛ր, քաղաքացի՛,
Թող քո կաշին լայնանա,
Մարմնիդ միջումն անպետք մթերք
Օր ըստ օրե ավելնա:

Քո հաստ լեշը, դարտակ գլուխդ
Թեև ազգիդ պետք չեղան,
Գոնյա՛, ճրճիքը գերեզմանումդ
Կունենան միշտ ճոխ սեղան: